

▶ 13 Diciembre, 2016

UN POBLE HISTÒRIC ▶ Dues recerques sobre els gitanos de Catalunya i de l'Estat espanyol demostren que aquest col·lectiu estava establert a Manresa el segle XVIII. Una de les recerques especifica que la ciutat es va convertir en la població de la Catalunya Central amb més membres

Dos estudis documenten la presència dels gitanos a Manresa fa tres segles

▶ La permanència d'aquest poble és un tema desconegut pels historiadors locals però una recerca prova que deu famílies van viure a la ciutat ▶ Els cognoms gitanos més comuns el XVIII, com Batista, Escuder i Pubill, van ser presents a la ciutat

ALEX SOLERNOU PUIG MANRESA

■ Tot i que el primer document que mostra l'arribada dels gitanos al territori català és del novembre del 1415, a Manresa, el registre de les primeres famílies que van residir de forma més o menys estable a la ciutat data del primer terç del segle XVIII.

Els més de 600 anys de presència dels gitanos a Catalunya han passat gairebé desapercibuts en el camp de la documentació i l'estudi. Les referències històriques a aquest col·lectiu són escasses. I en el cas de Manresa, segons els historiadors locals consultats per **Regió7**, el passat dels gitanos a la ciutat els és totalment desconegut.

Però, exactament des de quan hi ha constància de la presència d'aquest poble a Manresa? Deu famílies de gitanos van estar a la ciutat al llarg del segle XVIII. La majoria ho van fer entre 1729 i 1746. Així ho constata la recerca de Bernard Leblon, historiador francès especialitzat en l'estudi d'aquest col·lectiu, titulat *Antropomínia dels gitanos de Catalunya*.

Segons el periodista i investigador de la història del poble gitano Antonio Gómez Alfaro, a Catalunya hi havia un miler de gitanos el segle XVIII. La majoria es concentraven al sud de Catalunya. L'enclavament de Manresa al cor del país va afavorir que es convertís en la població de la Catalunya Central amb més nombre de membres de la comunitat.

Un registre dels Borbons

Les investigacions de Leblon es basen, en gran part, en els registres que va ordenar elaborar la Casa dels Borbons sobre els cognoms dels gitanos de Catalunya.

FAMÍLIES GITANES EL SEGLE XVIII

Cognom	Any
Fariás	1729
Pobill	1729
Roch	1729
Vicents	1739
Romero	1729 i 1746
Cortés	1739 i 1746
Batista	1746
Caracol	1746
Escuder	1785 i 1786
Pubill	1786

Primer Felip V, i posteriorment Ferran VI, van obligar-los a la residència forçosa en unes determinades localitats del territori de la Corona per tal de sedentaritzar-los i que aprenguessin la cultura del país.

D'aquesta manera, també facilitava la vigilància i l'arrestament d'alguns dels seus membres en cas que fos necessari. En aquella època, molts delictes mancats de proves solien recaure en les comunitats més marginades, i entre elles el poble gitano, que va ser blanc de moltes injustícies.

Deu cognoms gitanos manresans

L'origen dels cognoms gitanos està vinculat a l'adaptació als models onomàstics de la societat espanyola d'aquella època. Cal tenir present que tenen una antropomínia doble, que significa que, a part del cognom, empren un sobrenom. Per comunicar-se entre ells, tenen el costum i la tradició de fer-ho a través del sobrenom.

No obstant això, el registre decretat pels Borbons només incloïa registrar els cognoms de les famílies. Els cognoms de les famílies gitanes a Manresa van ser: Romero, Roch, Pobill i Fariás (1729), Cortés i Vicents (1739), Caracol i Batista (1746), Escuder (1785 i

Segons la versió de Carrió, «eren persones molt alegres i viues. Estimaven la terra i les nostres tradicions».

Regió7 constata que en l'actualitat el nombre de gitanos a Manresa és d'uns 300. Un reportatge del Pou de la Gallina el 1987 xifrava en 250 els gitanos que hi havia en aquella època.

Carrió assegura que la presència dels gitanos al barri s'ha esvaït. «Ara hi viuen una o dues famílies i alguna al carrer Viladordis. Els gi-

↓

ELS DOCUMENTS

En el Corregimiento de Manresa, con 57. núcleos de población, habla echo 30 gitanos, repartidos entre Calles de Montbu, Casaflores, Masard y Sabadell. En la capital y en Sordogor, junta el Corregidor don Juan Salvador de Iturrado, Conde de Dragones, destaca la triste existencia de los niños abandonados a "recoger el estómago por los caminos polvorientos y pedir limosna", viviendo en la asistencia de sus madres, que ostentan platos por letornidos en el Corregimiento de Vich, con 120 núcleos de población, solo falta diez gitanos, y 27 en el de Villanueva de Francés, con 100 núcleos, caben en los gitanos encontrados en el Corregimiento de Puçorosa —133 localidades— concretamente en Ribes y San de Urgel, señalando el Corregidor, conde don Domingo de Tercia, que se trata de "gente de buena vida, ferte y costumbres".

El informe de la Real Audiencia

... «al corregimiento de Manresa -133- només hi vivien 17 gitanos» ...

«La primavera del 1782, l'Ajuntament de Manresa es queixava dels perjudicis que patien els veïns i els habitants per una part de gitanos que havien arribat a la rodalia, ja que a més de robar les verdures i tota mena de fruits, segaven el blat, l'ordi i la civada sense que haguessin estat suficients les providències preses pel corregidor per contenir semblants desordres. No obstant això, el fiscal Sarraalde no dubta a advertir que els gitanos de Catalunya no solien estar relacionats amb saquejaments, contrabans, assassinsats, ni robatoris 'magnets', però sí que solien estar-ho amb petits furtis, gairebé tots de queviures, als quals potser deu haver obligat moltes vegades la seva necessitat voluntària».

Extractes de l'obra del periodista Gómez Alfaro titulada «Escritos sobre gitanos»

Un registre ordenat per Felip V el segle XVIII permet conèixer els cognoms de les famílies que van estar a la ciutat

Un fiscal de l'època relata que cometien «petits furtis» però gairebé tots eren de «queviures» per alimentar-se

1786) i Pubill (1786).

Les variants Jiménez i Ximénez, juntament amb Pubill, Batista i Escuder, eren els cognoms gitanos més utilitzats a Catalunya el XVIII. Segurament, aquestes famílies tenien més pes dins de la comunitat. I les famílies Vicents, Caracol, Fariás i Roch eren les úniques registrades amb aquest cognom arreu del territori.

17 gitanos a final del XVIII

Una altra prova de la presència documentada d'aquest col·lectiu a la ciutat és la recerca de Gómez Alfaro a l'obra *Escritos sobre gitanos*, que xifra l'estada de 17 gitanos a Manresa el 1784.

Alfaro recull les apreciacions d'un fiscal de l'època anomenat Sarraalde que expressa un clam dels veïns al consistori pels incidents comesos pels gitanos a la ciutat la primavera del 1782. «L'Ajuntament de Manresa es queixava dels danys que patien els veïns per part de gitanos que robaven les verdures, segaven el blat i la civada». Seguidament, Sarraalde deixava clar que els gitanos «no estaven implicats ni en assassinats ni en robatoris».

El fiscal també va deixar constància que els gitanos potser havien comès «petits furtis», però gairebé tots eren de «queviures» per poder-se alimentar.

Una comunitat arrelada a la ciutat

A.S.P. MANRESA

■ El barri de les Escodines va ser una zona històrica de la comunitat gitana a Manresa. Una bona part dels gitanos que van arribar a les dècades dels 60 i 70 del segle passat es van instal·lar al barri. «Fa 50 anys hi havia més d'una dotzena de famílies gitanes a les Escodines. Mai van ser problemàtics i et volien ajudar en el que fes falta», recorda la presidenta de l'Associació de Veïns del Barri de les Escodines, Carme Carrió.

tanos grans van anar morint i els fills han buscat altres zones de Manresa per viure-hi».

Commemoració gitana

A Catalunya es va celebrar entre el 2015 i el 2016 els 600 anys de l'arribada dels primers gitanos. A Manresa es va fer el 9 de novembre passat i va tenir la visita de Valentí Junyent, que va ser el primer alcalde de trepitjar l'església de Filadèlfia. Un gest per trenar ponts cap a un poble invisible.

Junyent en una cerimònia commemorativa a l'església de Filadèlfia